

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Okul Yöneticilerinin Suriyeli Mülteci Velilerle Yaşadıkları Sorunlar Sorunların Nedenleri ve Çözüm Önerileri

Problems School Administrators Experience with Syrian Refugee Parents Causes of Problems and Suggestions for Solutions

Davut NACAR

Öğr. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Genç Bölümü
davutncr2007@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-0137-4923

Serkan ÜNSAL

Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
serkan-unsal09@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0003-0367-0723

Öz: Araştırmada okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunlara, sorunların nedenlerine, eğitim ve öğretime yansımalarına ve çözümlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunlara yönelik algıları ortaya koymak amaçlandığından nitel araştırma desenlerinden Fenomenoloji deseni (olgu bilim) tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Kahramanmaraş ilinde Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu okullarda görev yapan on üç okul yöneticisi oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre okul yöneticilerinin mülteci velilerle; yanlış beyan verme, resmi işlemleri takip edememe, kurallara uymama, adapte olamama, ilgisizlik ve iletişim kopukluğu gibi birçok konuda sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunların kültürel farklılıktan, göçmen politikasındaki belirsizlikten, eğitim sistemine yabancılıktan, atomize iletişim biçiminden, yaşanan olumsuz deneyimlerden, ön yargılardan, sık ikametgâh değişikliğinden, göçmen psikolojisinden ve Türkçeyi bilmemekten kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci eğitimi, mülteci öğrenci, mülteci veli, okul yöneticisi.

Abstract. In the research, it is aimed to examine the opinions of school administrators about the problems they experience with Syrian refugee parents, the causes of the problems, their reflection on education and training and their solutions. Since the aim of the study was to reveal the perceptions of school administrators about the problems they experience with Syrian refugee parents, the Phenomenology design (phenomenology) was preferred among the qualitative research designs. The study group of the research consisted of thirteen school administrators working in schools where Syrian students are concentrated in Kahramanmaraş. The data of the study were collected with a semi-structured interview form developed by the researchers. According to the results of the research, school administrators with refugee parents; It has been determined that he has many

Geliş Tarihi: 30.12.2021

Kabul Tarihi: 22.11.2022

Yayın Tarihi: 31.12.2022

Atf: Nacar, D. & Ünsal, S. (2022). Okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunlar sorunların nedenleri ve çözüm önerileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1243-1256.

Doi: 10.33437/ksusbid.1051062

problems such as making false statements, not being able to follow official procedures, not obeying the rules, not being able to adapt, indifference and lack of communication. In the research, it has been concluded that the problems experienced by school administrators are caused by cultural differences, uncertainty in immigration policy, foreignness to the education system, atomized communication style, negative experiences, prejudices, frequent change of residence, immigrant psychology and not knowing Turkish.

Keywords: Refugee education, refugee student, refugee parents, school administrator.

GİRİŞ

İnsanoğlu tarihsel süreç içinde birçok savaşa tanıklık etmiş ve bu savaşların olumsuz sonuçlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu savaşların olumsuz sonuçlarından birisi de göç kavramıdır. Göç bireylerin veya toplumların bir yerden başka bir yere geçici veya kalıcı olarak taşınması (Aksoy, 2012; Şahin, 2001; Yanık Özger ve Akansel, 2019), kişilerin yaşadıkları yerlerden, çeşitli nedenlerle gönüllü veya zorla ayrılarak anlamlı uzaktaki yeni yerleşim yerlerine doğru kısa veya uzun temelli gerçekleştirdikleri yer değiştirme olayıdır (Yılmaz, 2014; Olcay, 2012). Göçlerin bir kısmı daha küçük topluluklar halinde ülke sınırları içine görece daha kısa süreli olurken, bazıları oldukça geniş gruplar halinde ülkeler arası ve daha uzun süreli olabilmektedir. 2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaş neticesinde meydana gelen göç olayı oldukça geniş gruplar halinde ülkeler arası ve uzun süreli gerçekleşen göç olayıdır. Suriye’de yaşayan insanlar can güvenliği nedeniyle dünyanın pek çok ülkesine göç etmek zorunda kalmışlardır. Eskiden beri göç alan ülkeler arasında önemli bir konuma sahip olan Türkiye (Karaağaç ve Güvenç, 2019), Suriye’den en fazla göç alan ülkelere biri olmuştur. Türkiye’nin diğer ülkelere göre Suriyeli mülteciler tarafından daha fazla tercih edilmesinin nedenleri; jeopolitik konumu itibarıyla göç koridorunda yer alması, Avrupa’ya yakın olması, siyasi, iktisadi ve dini bakımdan en iyi yer olarak algılanması, güvenlik standartları, Türkiye’ye ulaşmanın kolay olması, tarihi ve coğrafi ortaklığının vermiş olduğu yakınlık ve dostluk, mültecilere yönelik açık kapı politikasının izlenmesi ve sınırdan giriş yapan her Suriyeli ’ye “geçici koruma” statüsünün verilmesi şeklinde sıralanabilir (Ersoy ve Turan, 2019; Kap, 2014; Hallaçlı ve Gül; 2021; Levent ve Çayak, 2017 ve Neccar, 2016). Söz konusu nedenlerden dolayı 2011 yılında başlayan ve halen devam eden Suriye’den Türkiye’ye göçün sonucunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün (2020) verilerine göre, Türkiye’ye 3.587.578 mülteci gelmiştir. Bu rakam Türkiye’yi dünyanın en büyük mülteci nüfuzuna sahip ülkesi haline getirmiştir (Erdoğan, 2015; Unicef, 2018). Tarihsel süreçte Türkiye birçok göç dalgası ile karşı karşıya kalsa da, bu kadar yoğun göç dalgası ile ilk kez karşılaşmıştır (Kirişçi, 2014; Özer, Komsuoğlu ve Özde Ateşok, 2016). Bu göç dalgasının sonucunda Suriyeli mültecilerin barınma, güvenlik, gıda gibi birçok sorunları baş göstermiştir. Ayrıca mülteci öğrencilerin eğitimi de önemli bir sorun oluşturmuştur (Alkurt, 2016; Erdoğan, 2015; Hallaçlı ve Gül; 2021). Suriye’den göç eden mültecilerin % 47’sinin okul çağındaki çocuklardan ve yükseköğretim çağındaki gençlerden oluşması bu sorunu daha da önemli hale getirmiştir (Tunga, Engin ve Çağiltay, 2020).

Eğitim; mültecilerin buldukları ortama uyum sağlamalarına, geçmiş travmatik yaşam deneyimlerinden daha rahat kurtulmalarına, gelecekte sahip olacakları meslekler için gerekli bilgi ve beceri kazanma imkânına katkı sunmanın yanı sıra, sosyal hayata katılarak toplumsal yaşama entegre olmalarına da katkı sunduğundan (Ferris ve Winthrop, 2010 ve Taştan ve Çelik, 2017), mülteciler için en iyi yatırım aracı olarak değerlendirilmektedir (Ferris ve Winthrop, 2010). Ayrıca çeşitli nedenlerle eğitim sürecinden ve okuldan uzak kalan mülteciler radikalleşerek marjinal gruplara katılmakta, geleceğe yönelik umutlarını kaybetmekte ve bunların sonucunda toplumsal entegrasyon sağlanamamaktadır (Watkins ve Zyck, 2014). Türkiye, mülteciler için eğitimin sunduğu fırsatların ve mültecilerin eğitimden ve okuldan uzak kalmalarının getirdiği risklerin farkında olarak, Suriyeli mülteci çocukları okullaştırma ve kaliteli bir eğitime erişimi konusunda bir dizi çalışmalar gerçekleştirmiştir (Taştan ve Çelik, 2017). Gerçekleştirilen çalışmalar 2011-2013 yılları arasındaki Suriyeli mültecilerin misafir olarak görüldüğü dönem ve 2014 yılından itibaren Suriyeli mültecilere geçici koruma statüsünün verildiği dönem olmak üzere iki ayrı dönem olarak değerlendirilmektedir (Özer ve diğerleri 2016 ve Seydi, 2014).

2011-2013 yıllarını kapsayan dönemde gerçekleştirilen eğitim çalışmalarında Suriye’de yaşanan iç savaşın geçici olduğu, kısa sürede biteceği, bundan dolayı Suriye’den gelen mültecilerin tekrar ülkelerine döneceği düşünülerek kısa vadeli, geçici çözümler üretilmiştir (Tunga, Engin ve Çağiltay, 2020). Bu dönemde verilen eğitimler; çeşitli sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimlerin, gönüllü Suriyelilerin çalışmalarıyla ve geçici eğitim merkezlerinde (GEM) gerçekleştirilmiştir (Taştan ve Çelik,

2017). GEM' lerde verilen eğitim Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Suriye müfredatına göre ve Arapça yapılmaktaydı (Karadağ Su, Dulay ve Ütük, 2020 ve Seydi, 2014). Bu dönemde verilen eğitimin mülteci Suriyelilerin Türkiye'ye entegrasyonu konusunda yeteri kadar katkı yapmadığına yönelik bir eleştiri yapılsa da bundan sonraki dönemde Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik yapılacak çalışmalar için önemli tecrübeler sunduğu söylenebilir.

Suriye'de yaşanan iç savaşın daha da şiddetlenmesi, ülkede barışın, huzurun ve istikrarın sağlanamamasına yönelik umutları azaltmış ve Türkiye' ye gelen mültecilerin sayılarının artmasına neden olmuştur. Kamplardaki Suriyeli mültecilerin sayılarının artmasına ilaveten, yerli halkla iç içe mahallerde yaşayan Suriyeli mülteci nüfuzu da artmıştır (Tunga, vd., 2020). Bundan sonraki süreçte Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik daha kapsamlı, uzun vadeli planlamalar ve çalışmalar yapılmasına ilişkin bir takım yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasal düzenlemelerden biride Suriyeli mültecilerin eğitimi için önemli açılımlar içeren 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetler başlıklı genelgedir. İlgili kanunla Suriyeli mülteci öğrenciler eğitim hakkı elde etmişlerdir (Resmi Gazete, 2014). Ayrıca ilgili genelgeyle Suriyeli mülteciler sadece GEM' lerde değil aynı zamanda Türkiye'deki devlet okullarında da eğitim görme hakkı elde etmiştir (MEB, 2014).

2016 yılında itibaren Suriyeli mülteci öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilmesine karar verilmiş ve 2019 itibariyle GEM' lerin tamamen kapatılması planlanmıştır (MEB, 2017). Bu bağlamda MEB, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı itibariyle Suriyelilere yönelik olarak "Kapsayıcı Eğitim" modeline geçiş yapmıştır (Sarier, 2020). Kapsayıcı eğitim; tüm öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının önemsendiği, öğrencilerin öğrenme sürecinin aktif bir üyesi haline getirilmesinin benimsendiği, öğrenmenin önündeki engellerin en aza indirilmesinin hedeflendiği bir modeldir (Demir Başaran, 2021). Bu modelle Suriyeli mülteci öğrencilere daha nitelikli bir eğitim verme adına, Türkçe öğretmenin ötesine gidilmesi, mülteci öğrencilerin her türlü dışlama ve ayrımcılığa uğramasının önlenmesi, öğrenci gereksinimlerinin dikkate alınması amaçlanmıştır (Taş ve Özcan, 2018).

Kapsayıcı eğitim modeli ve gerçekleştirilen yasal düzenlemeler, Suriyeli mülteci öğrencilere devlet okullarında akranlarıyla birlikte eğitim görerek daha kaliteli eğitim alma olanağı sunsa da (Demir Başaran, 2021), mülteci öğrencilerin eğitimi konusu/sorunları güncelliğini korumaktadır (Hallaçlı ve Gül, 2021). Bu nedenle Türkiye'de mülteci öğrencilerin eğitimini konu edinen birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar içinde mülteci öğrencilerin eğitimini öğretmenler açısından ele alan araştırmalar bulunduğu gibi (Arabacı, Başar, Akan ve Göksoy, 2014; Aydın ve Kaya, 2019; Erdem, 2017; Ereş, 2015; Güngör ve Şenel, 2018; Kardeş ve Akman, 2018; Mercan Uzun ve Bütün, 2016; Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016), okul yöneticileri açısından ele alan araştırmalar da bulunmaktadır (Levent ve Çayak, 2017 ve Eren, 2019). Ancak bu araştırmaların odağını mülteci öğrenciler oluşturmaktadır. Suriyeli mültecilerin eğitimi konusu öğretmen, öğrenci ve okul yönetiminin yanı sıra Suriyeli velileri de içine alan karmaşık bir süreç olmasına rağmen (Ağcadağ Çelik, 2019), Suriyeli velileri doğrudan konu edinen araştırmalar oldukça sınırlıdır. Hâlbuki göçmen öğrencilerin eğitim olanaklarından yararlanmalarının devam ettirilmesinde (Uğurlu, 2018) velilerin oldukça önemli bir konumda olduğu söylenebilir. Çünkü veliler eğitimin niteliğini arttırmaya yönelik stratejilerin en önemli paydaşlarından biridir (Lindberg ve Demircan, 2013). Bundan dolayı bu araştırmada mülteci öğrencilerin velileriyle doğrudan iletişim halinde olan (Eren, 2019), okul yöneticilerinin mülteci velilerle yaşadıkları sorunlara odaklanılmasının alan yazına önemli katkılar getireceği düşünülmektedir. Bu önem doğrultusunda araştırmamızın amacı okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunlara, sorunların nedenlerine, eğitim ve öğretime yansımalarına ve çözümlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir.

Araştırmanın amacına yönelik olarak, aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

Okul yöneticilerinin;

S1. Suriyeli mülteci veliler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

S2. Suriyeli mülteci veliler ile yaşadıkları sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşleri nelerdir.

S3. Suriyeli mülteci veliler ile yaşadıkları sorunların eğitim-öğretime yansımalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

S4. Suriyeli mülteci veliler ile yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik hakkında bilgi verilecektir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle olan iletişim deneyimleri ve bu deneyim sürecinde yaşadıkları sorunlara yönelik algılarını ortaya koymak amaçlandığından nitel araştırma desenlerinden Fenomenoloji deseni (olgu bilim) tercih edilmiştir. Fenomolojik araştırmalarda bir kişi ya da bir grup insanın bir fenomene dair yaşamış olduğu deneyimi nasıl anlamlandırdıkları ve bu anlamı bilinç düzeyine nasıl aktardıkları ortaya konulmaya çalışılır. (Patton, 2014; Creswell, 2016). Bu nedenle araştırmacılar bu araştırmanın fenomenoloji desene uygun bir şekilde yürütülmesine karar vermişlerdir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Fenomolojik araştırmalardaki katılımcıların olguyu deneyimlemiş ve açıklayacak kişilerden seçilmesi daha uygun bir yaklaşımdır (Creswell, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bunun için amaçlı örneklem yöntemlerinin kullanılması gerekir (Creswell, 2016). Bu nedenle çalışmada katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme türleri kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme için okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullarda Suriyeli mülteci velilerin bulunması ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu ölçütün karşılanması için Kahramanmaraş ilinde Suriyeli mültecilerin yoğun yaşadığı mahallelerdeki okullar tercih edilmiştir.

Ayrıca çalışmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak olguya ilişkin farklı bakış açıları yakalamak ve zengin veri setine ulaşmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda katılımcı okul yöneticilerinin farklı okul kademelerinde, farklı cinsiyet ve farklı kıdem yılına sahip olmalarına özen gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri OY1, OY2 ve OY3 şeklinde kodlanmıştır. Araştırmaya katılan 13 okul yöneticisinin tamamı erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin 8'i 16-20 yıl, 4'ü 11-15 yıl ve 1'i 6-10 yıl kıdeme sahiptir. Okul yöneticilerinin 1'i önlisans, 9'u lisans ve 3'ü yüksek lisans mezunu iken, 1'i mesleki ve teknik Anadolu lisesinde, 4'ü ortaokulda ve 8'i ise ilkokulda görev yapmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Fenomenoloji deseninde veri toplama aracı olarak sıklıkla görüşme tekniği kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu teknikte katılımcılar araştırılan fenomene ilişkin deneyimlerini rahatlıkla ifade etme olanağı bulurlar. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme teknikleri içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesi için ilgili alan yazın taraması yapılarak taslak form oluşturulması, hazırlanan taslak formun kapsam geçerliği için uzman görüşüne başvurulması, uzman önerilerinin yerine getirilmesi, dil ve anlatım açısından Türk Dili öğretmenin görüşüne başvurulması, son olarak ön uygulama yapılması aşamaları takip edilmiştir.

Geliştirilen veri toplama aracının birinci bölümünde; okul yöneticilerinin çalıştıkları okul kademesi, kıdem, cinsiyet ve eğitim durumlarının içeren demografik bilgilere yer verilirken, ikinci bölümde ise okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları iletişim sorunlarını, sorunların nedenlerini ve sorunların çözümüne yönelik önerilerini belirlemeye yönelik sorular yer almıştır.

Veri Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiş verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Birbirine benzeyen verileri belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde bir araya getirilmesinin amaçlandığı içerik analizinin (Yıldırım ve Şimşek, 2011) yapılmasında belirli işlem

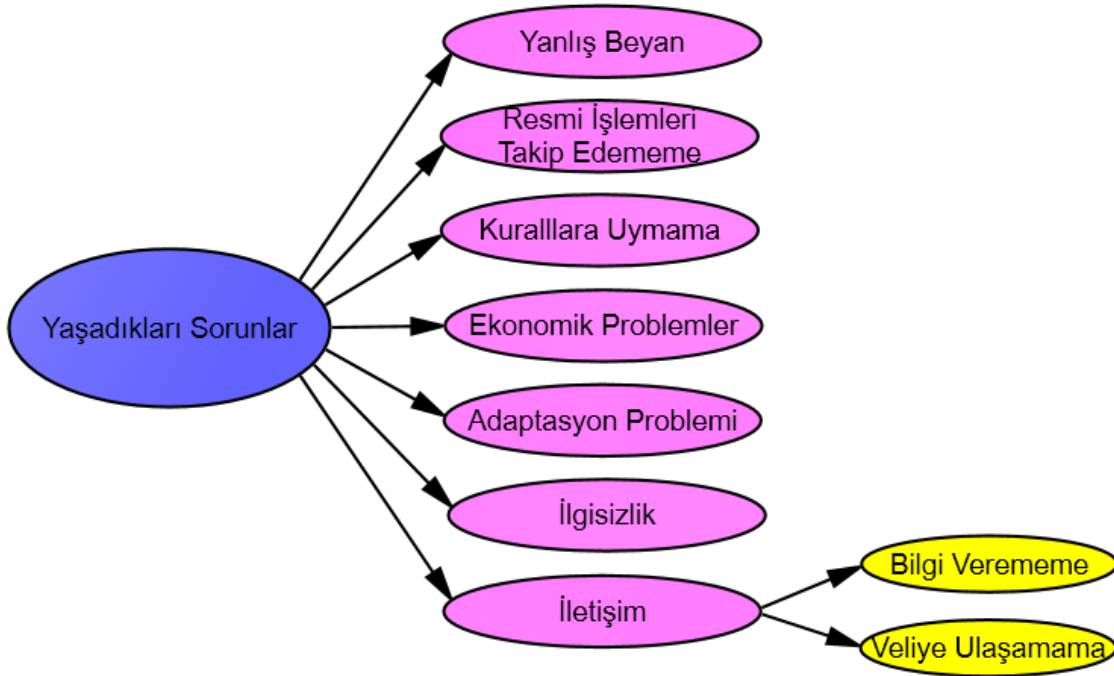
basamakları gerektirmektedir. Öncelikli olarak araştırmadan elde edilen ham veriler analize hazır getirilmesi gerekmektedir. Araştırmada bu işlem her iki araştırmacı bir araya gelerek gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki aşamada araştırmacılar ayrı ayrı verileri alt sorular çerçevesinde analiz ederek kod ve temalara ulaşmıştır. Kod ve temaların adlandırılması aşamasında ise ilgili literatürde var olan kavramsal çerçevelerden ve katılımcıların kendi sözcüklerinden faydalanılmıştır. En son aşamada ise ulaşılan kod ve temalar görsel hale getirilerek sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın etik bir şekilde yürütülmesi geçerlik ve güvenirlik adına önemli bir koşuldur (Merriam, 2013). Bunun için araştırmacıların çalıştığı Sütçü İmam Üniversitesinden 22.07.2019 tarih ve E.25167 sayı ile etik kurul izni alınmış ve katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve verilerin kullanıma yönelik onayları alınmıştır. Ayrıca (Creswell, 2016; Merriam, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011) güvenirlik ve geçerliğini sağlamaya yönelik önerileri doğrultusunda aşağıdaki önlemler alınmıştır. Araştırmanın modeli, araştırmada kullanılan veri toplama aracının hazırlanması, uygulanması, verilerin toplanıp, analiz edilmesi ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmanın katılımcıları hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin kimlik bilgileri gizli tutulmuş her okul yöneticisi için OY1- OY2- OY3- OY4 şeklinde kodlar verilmiştir. Katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar verilmiştir. Görüşme formunun hazırlanmasında uzman desteği alınmıştır. Araştırmanın verileri denetlenebilirlik açısından bilgisayar ortamında saklanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın birinci sorusu okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velileri ile yaşadıkları sorunların neler olduğunu tespit etmeye yöneliktir. Katılımcılardan elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan tema ve kodlar Şekil 1’de verilmiştir.

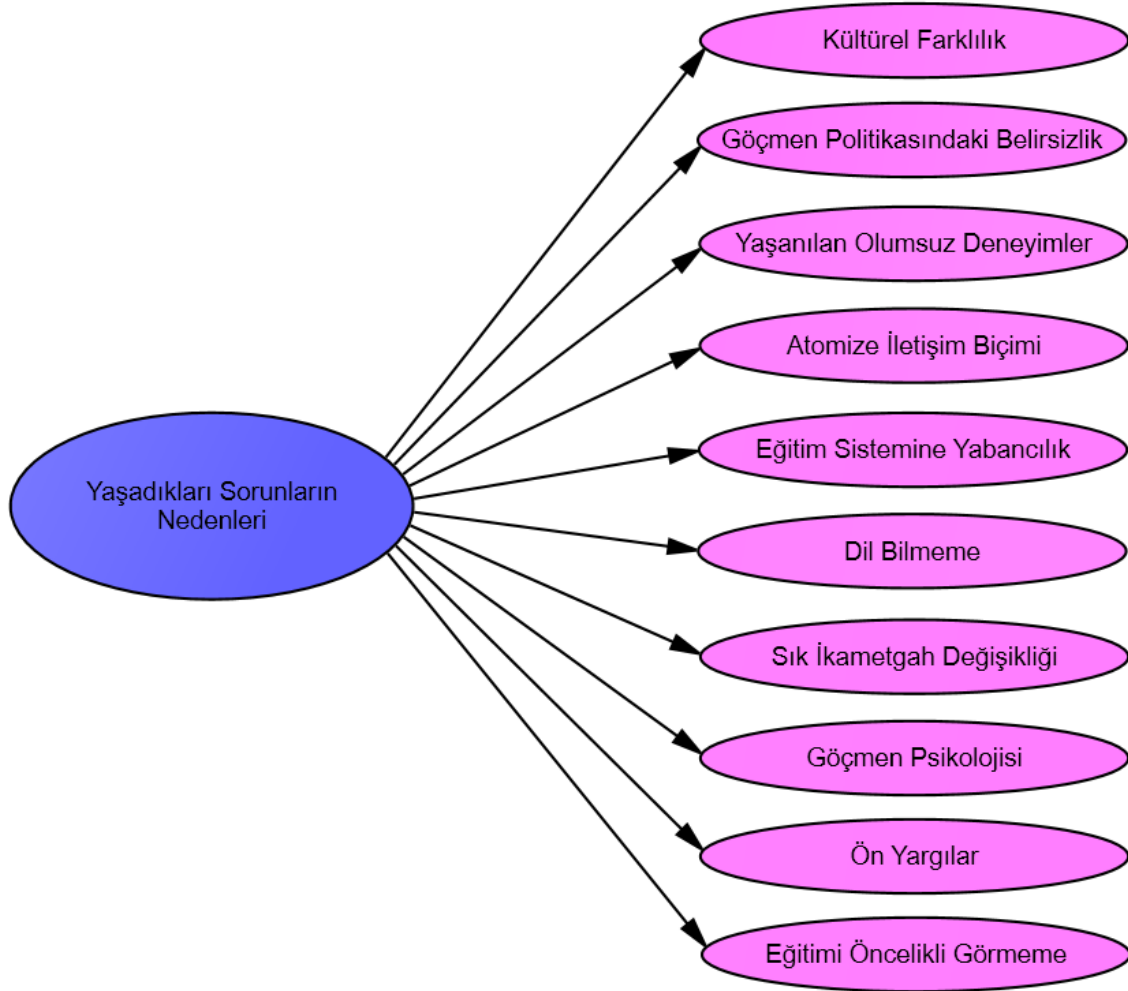

Şekil 1. Okul yöneticilerine göre mülteci velilerle yaşanan sorunlar

Okul yöneticilerine göre mülteci velilerle yaşanan sorunlar yedi temadan oluşmuştur. Bu yedi tema Şekil 1’de görüldüğü gibi “yanlış beyan, resmi işlemleri takip edeme, kurallara uymama, ekonomik problemler, adaptasyon, ilgisizlik ve iletişim” şeklindedir. İletişim teması “bilgi verememe ve veliye ulaşamama” şeklinde iki koddan oluşmaktadır. Yanlış beyanla ilgili yönetici ifadelerinden biri (OY5) “Adres, öğrenci yaşı ve sınıfı gibi konularda yanlış beyanda bulunuyorlar” şeklindedir. Resmi işlemlerin takip edilememesi ile ilgili bir yönetici ifadesi şu şekildedir (OY9); “Farklı lisanlarda konuştuğumuz için

iletişim sağlayamıyoruz ve dolayısıyla okul-öğrenci-veli üçgeninde kopmalar oluyor. Bunlar dolayı ise resmi işlemlerde de sıkıntı yaşıyoruz". Bu konuyla ilgili diğer bir yönetici görüşü ise (OY1) "Öğrenci hangi ay okula başlar, kayıtlar ne zaman olur gibi kuralları bilmedikleri için dönem ortasında dahi kayıt yaptırmaya geliyorlar" biçimindedir. Kurallara uymamaya ilişkin yönetici görüşlerinden biri (OY7) "Yaşadıkları travmalar başta olmak üzere okul kültürü ve okumanın gerekliliğinin bilinmemesi Suriyeli mültecilerin kendi geleneklerinde etkin olduğu için Türk eğitim sistemine de uymak istemiyorlar" biçimindedir. İlgisizlik temasına yönelik bazı yönetici görüşleri sırasıyla (OY2 ve OY13) "Eğitim-öğretime gereken önemi vermemekteler" ve "öğrencinin eğitim-öğretimi için gerekli olan veli desteğini sağlayamıyoruz" biçimindedir. Yaşanan sorunlarla ilgili iletişim temasına yönelik bazı yönetici görüşleri sırasıyla (OY4, OY8 ve OY13) "Dil bilmekten kaynaklı iletişim problemi", "birçok göçmen aile çoğunlukla kendi vatandaşları ile aynı yerde oturdukları için kendi dillerini konuşmakta ve Türkçeyi öğrenmemekteler. Bu da bizim onlarla iletişim kurmamızı zorlaştırmakta" ve "öncelikle velilerde dil problemi olduğu için bilgi aktarımında sorunlar yaşıyoruz" biçimindedir.

Araştırmanın ikinci sorusu Suriyeli mülteci velileri ile yaşanan sorunların nedenlerini tespit etmeye yöneliktir. Bu soruya ilişkin katılımcılardan elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan tema ve kodlar Şekil 2'de verilmiştir.

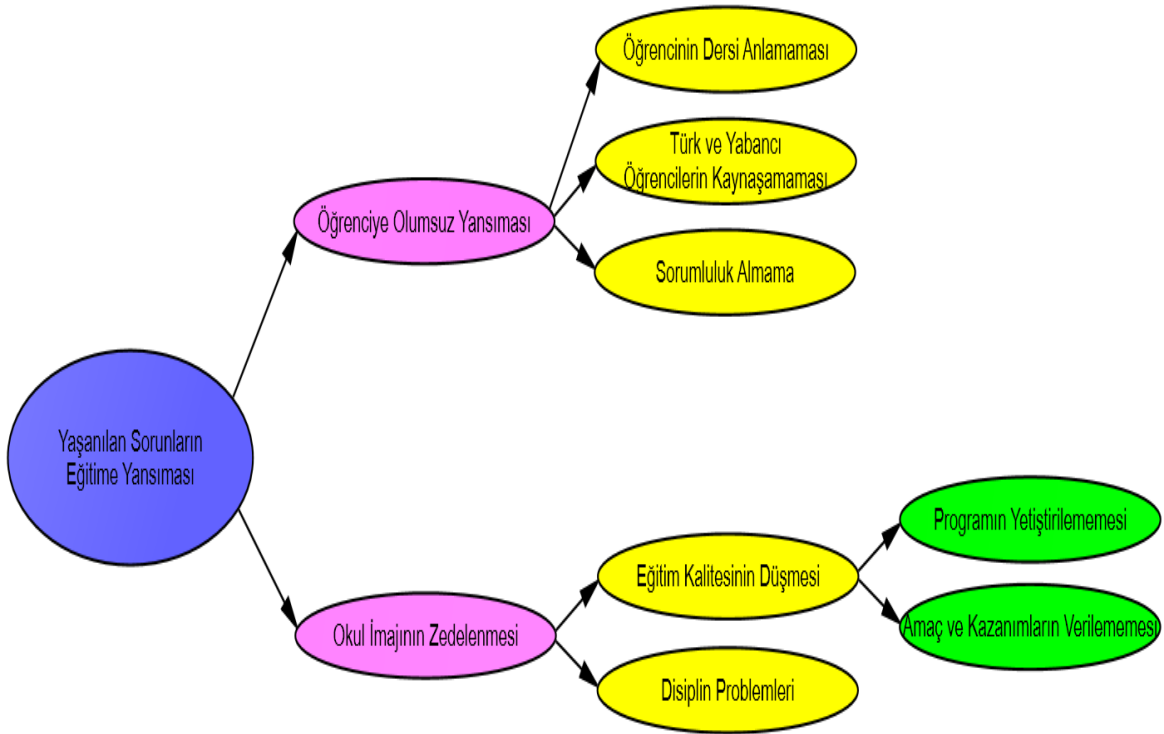

Şekil 2. Okul yöneticilerine göre Suriyeli mülteci velileri ile yaşanan sorunların nedenleri

Şekil 2'ye göre okul yöneticilerinin göçmen velilerle yaşadıkları sorunların nedenlerine yönelik görüşlerinden on tema oluşturulmuştur. Kültürel farklılık temasına ilişkin bazı yönetici görüşleri (OY9 ve OY12) "kültür ve anlayış farklılığı", "dil problemi ile beraber arada bir miktar kültür farkı da devreye girince iletişim ya tam sağlanamamakta ya da yanlış sağlanmaktadır" ve "kültürel uyumsuzluk" biçimindedir. Göçmen politikasındaki belirsizlik temasına ilişkin bir yönetici (OY1) ise görüşünü

“göçmenlerin eğitimi ile ilgili yapılan işler plansız ve programsız bir şekilde yürütülmektedir” şeklinde ifade etmiştir. Yaşanılan olumsuz deneyimlere ilişkin iki yöneticinin (OY4) görüşü “ailelerin savaştan kaynaklı travmatik yaşantıları” biçimindedir. Atomize iletişim biçimine ilişkin hemen hemen tüm yöneticilerin görüşleri “göçmenlerin çoğunluk kendi çevreleriyle iletişim kurmalarından dolayı Türkçeyi öğrenemedikleri” biçimindedir. Sık ikametgâh değişikliği ile ilgili yönetici görüşlerinden biri (OY3) “maddi imkânsızlık sebebi ile sürekli, iş bulabilecekleri yere göç ediyorlar” diğer bir yönetici görüşü ise “göçmen aileler sürekli yerleşim yeri değiştirmektedir” biçimindedir. Ön yargılar temasına yönelik idareci görüşü (OY7) “bazı göçmen aileler göçmen olduklarından dolayı ikinci sınıf insan muamelesi gördüklerini beyan etmektedirler” biçimindedir. Göçmen velilerle yaşanan sorunlara ilişkin eğitimi öncelikli görme teması için yönetici görüşleri “fakirlik sebebiyle önceliklerinin para kazanmak olması”, “maddi imkânsızlıklar dolayısıyla öncelikleri ekonomik durumu düzeltmek” ve “ekonomik kaygılarla eğitim sürekli ikinci planda tutulmaktadır” biçimindedir.

Araştırmanın üçüncü sorusu Suriyeli mülteci velileri ile yaşanan sorunların eğitim ve öğretime yansımalarının nasıl olduğunu tespit etmeye yöneliktir. Bu soruya ilişkin katılımcılardan elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan tema ve kodlar Şekil 3’te verilmiştir.

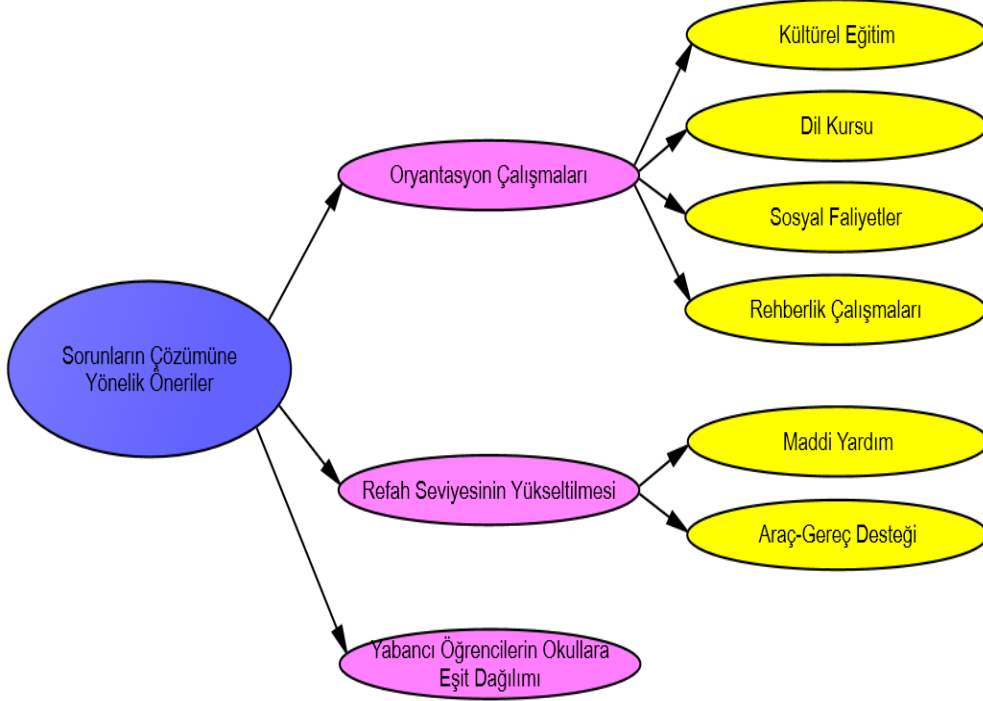
Şekil 3. Okul yöneticilerine göre mülteci velilerle yaşanan sorunların eğitim-öğretime yansıması

Şekil 3 incelendiğinde okul yöneticilerinin mülteci velilerle yaşadıkları sorunların eğitim öğretime yansımalarına yönelik görüşlerinden “öğrenciye olumsuz yansıması” ve “okul imajının zedelenmesi” şeklinde iki tema oluşturulmuştur. Öğrenciye olumsuz yansıması temasında “öğrencinin dersi anlamaması”, “Türk ve yabancı öğrencilerin kaynaşamaması” ve “sorumluluk almama” şeklinde kodlar oluşturulmuştur. Okul imajının zedelenmesi temasında “eğitim kalitesinin düşmesi” ve “disiplin problemleri” kodları yer almıştır.

Öğrencilerin kaynaşamamasına yönelik yönetici görüşü (OY10) “öğrenci anne-babadan öğrenmiş olduğu olumsuz davranışları okulda sergilemesinden dolayı yabancı ve Türk öğrenciler arasında kaynaşma çok az olmaktadır” biçimindedir. Öğrencinin dersi anlamamasına yönelik yönetici görüşü (OY12) “öğrenciler Türkçe bilmedikleri için dersi anlamamakta ve dersi anlamadığı içinde sıkılıp dışarı çıkmak istemektedir” biçimindedir. Eğitim kalitesinin düşmesine yönelik yönetici görüşü (OY2) “Eğitim kalitesi düşüyor. Bu sebeple okulun imajı zedeleniyor. Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu okullara veliler

öğrenci göndermek istemiyor. Müfredat ve kazanımlara yönelik amaçlar gerçekleştirilemiyor” şeklindedir.

Araştırmanın dördüncü sorusu okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci veliler ile yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlemeye yöneliktir. Bu soruya ilişkin katılımcılardan elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan tema ve kodlar Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Yaşanılan sorunların çözümüne ilişkin yönetici görüşleri

Şekil 4’e incelendiğinde okul yöneticilerinin sorunlarının çözümüne yönelik sundukları öneriler üç temada toplanmıştır. Bunlar “oryantasyon çalışmaları”, “refah seviyesinin yükseltilmesi” ve “yabancı öğrencilerin okullara eşit dağılım” biçimindedir. Oryantasyon çalışmalarına yönelik yönetici görüşlerinden birisi (OY6) “okuldaki gönüllü ailelerle göçmen öğrencilerin velileri arasında sosyal faaliyetler düzenlenmeli. Göçmen ailelere okumanın önemi anlatılarak uyum hızlandırılmalıdır” şeklinde iken bir diğer yönetici görüşü ise “velilere uyum seminerleri verilmeli” biçimindedir. Oryantasyon çalışmaları ile ilgili başka bir yönetici görüşü ise (OY5) “ailelere ve öğrencilere bir an önce Türkçe öğretilmeli” biçimindedir. Refah seviyesinin yükseltilmesi temasına yönelik bir yönetici görüşü (OY12) “göçmenlerle ilgili maddi problemler okulumuz öğretmenleri, MEB, ulusal ve uluslararası kuruluşlar vasıtasıyla aşmaya çalışıyoruz” biçimindedir. Yabancı öğrencilerin okullara eşit dağılımı temasına yönelik yönetici görüşleri ise “öğrenciler farklı okullar eşit dağıtılmalı” ve “yabancı öğrenciler belli okullarda toplanacakları yerde bir hibe projesi gerçekleştirilerek okullara eşit dağılımı sağlanmalı” biçimindedir.

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Araştırmada okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunlara, sorunların nedenlerine, eğitim ve öğretime yansımalarına ve çözümlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmanın bu bölümünde araştırma sonuçları benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Okul yöneticileri Suriyeli mülteci velilerle dilden kaynaklı iletişim problemi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmanın sonucuna benzer araştırma sonucunu Karadağ, Su, Dulay ve Ütük’ün

(2020) Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunda okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik yaptığı araştırmanın sonucu, Hallaçlı ve Gül'ün (2021) Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemeye yönelik yaptığı araştırmada ulaştığı sonuç desteklemektedir. Okul yöneticileri Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları iletişim problemini Suriyeli mülteci öğrencilerle de yaşamaktadır (Hallaçlı, ve Gül, 2021). Ayrıca okul yöneticilerinin yaşadıkları iletişim problemini öğretmenlerde yaşamaktadır (Aykırı, 2017; Uzun ve Bütün, 2016).

Araştırmada okul yöneticilerinin mülteci velilerle dilden kaynaklı iletişim problemi yaşamaları yanlış beyan verme, resmi işleri takip edememe, bilgi verememe gibi birbirinden farklı problemlerin ortaya çıkmasına yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul yöneticilerinin Suriyeli Mülteci velilerin dil bilmemelerinden kaynaklı yaşadıkları iletişim problemi kayıt anında başlayıp eğitim öğretim sürecinde de devam etmektedir (Levent ve Çaylak, 2017). Bu süreçte yaşanan sorunların okul, veli, öğrenci üçgeninde gerçekleşecek işbirliği faaliyetinin de yapılamamasına neden olduğu söylenebilir. Yapılamayan işbirliği faaliyetinin, öğrencinin eğitime entegrasyonu, akademik başarısı ve eğitime erişimi gibi birçok temel konulara olumsuz yansımaları olabilir.

Okul yöneticileri Suriyeli velilerin ilgisizliğinin bir sorun oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmanın bu sonucunu destekleyen araştırma sonuçları bulunmaktadır (Demir Başaran, 2021; Çelik, 2019; Gözübüyük Tamer, 2017; Şahin ve Çatalbaş, 2016). Velilerin ilgisizliğinde ekonomik kaygıların daha ön planda olması, ailede çocuk sayısının fazla olması ve Türkçeyi bilmemelerinin etkisi bulunmaktadır (Demir Başaran, 2021; Koşar ve Aslan, 2020). Velilerin çocuklarıyla ilgilen/e/memelerinin nedeni bu araştırmanın başka bir sonucuna göre eğitimi incelememelerinden kaynaklanmaktadır. Hayatta kalma psikolojisi mülteci velilerinin iş ve ekonomik kaygılarını ön plana alırken, eğitimi daha geri plana almalarına neden olabilmektedir. Suriyeli mülteci çocukların birçoğunun eğitiminde önemli engeller olmasına rağmen çocuklar okulu sevmekte, öğrenmeye istek duymakta, eğitimle ve okulla güçlü bağ kurmakta (Karaağaç ve Güvenç, 2019; Peterson, Meehan, Ali ve Durrant, 2017), okul da mutlu olmaktadır (Akalin, 2016; Kultas, 2017). Bu bilgiler ışığında Suriyeli mülteci öğrenci velilerinin ilgisizliğinde öğrenciden kaynaklı bir nedenin olmadığı ifade edilebilir. Ayrıca Suriyeli öğrencilerin okul ve eğitime yönelik ilgi ve istekleri göz önünde bulundurularak, velilerin eğitime yönelik ilgileri artığında öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde daha başarılı olacakları söylenebilir.

Araştırmaya göre okul yöneticileri Suriyeli velilere ulaşamama sorunu yaşamaktadır. Bu sorunun altında yatan neden velilerin çok sık mekân değişikliği yapmaları olabilir. Bu değişiklik aynı il için mahalleler arasında olabildiği gibi çalışma amaçlı iller arasında da olabilmektedir. Bu değişiklikler okul yöneticilerinin veliye ulaşmalarında sorun oluşturduğu söylenebilir.

Araştırma sonucuna göre okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle sorun yaşamaları velilerin eğitim sistemine yabancılaşma çekmesinden de kaynaklanmaktadır. Bu yabancılaşmada, resmi iş ve işlemlerden öğrenci sorumluluklarına, uygulanan öğretim yöntemlerinden eba sistemine varıncaya kadar birçok konuda kendini gösterebilmektedir. Suriye'de çok yaygın olmayan karma eğitimin Türkiye'de yaygın olması mülteci velilerin eğitim sistemine yabancılaşma yaşamalarındaki somut göstergelerden biridir (Taştan ve Çelik, 2017). Ayrıca Türk eğitimde önemli bir yeri olan merkezi sınavlar ve bu sınavlara yönelik var olan toplumsal algının mülteci velilerin yabancılaşma çektiği başka eğitim uygulaması olduğu söylenebilir.

Okul yöneticileri velilerle yaşadıkları sorunların temelinde dil bilmemenin yattığını ifade etmektedir. Dil bilmeme veya öğrenememe sorunu sadece veliler sınırlı kalmamakta, okula devam eden veya okul çağındaki Suriyeli öğrencilerde de görülmektedir (Cin, 2018; Levent ve Çaylak, 2017; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Tosun, Yorulmaz ve Yıldız, 2018). Hem mülteci velilerin hem de öğrencilerin Türkiye'ye gelmelerinin üzerinden uzun bir süre geçmesine rağmen Türkçeyi öğrenmemeleri veya öğrenememe sorunun birçok nedeni olduğu söylenebilir. Ancak bu nedenler içerisinde duyuşsal nedenlerinde olduğu görülmektedir. Bu nedenler; benliklerini kaybetme ve Arapçayı unutma endişesi (Tunga, Engin ve Çağiltay, 2020), Kuran'ın Arapça olması ve Arapçanın İslamiyet'in dili olarak görülmesi (Taştan ve Çelik, 2017), geçici koruma statüsünde bulunmaları ve vatandaşlık hakkına sahip olmadıkları için ülkelerine gönderileceklerine dair inanç (Coşkun ve diğerleri, 2017) şeklinde sıralanabilir. Bu

nedenler göz önünde bulundurularak Türkçe öğrenmenin veya öğretiminin salt yöntem ve teknik işi olmadığını, yöntem ve tekniği de aşan belki de bunlardan daha öncelikli sosyo-kültürel algılarında Türkçe öğrenmede ve öğretiminde oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonucuna göre göçmen politikasındaki belirsizlik okul yöneticilerinin mülteci velilerle yaşadıkları problemin nedenleri arasında yer almaktadır. Göçmen politikasındaki belirsizlik eğitim politikalarını da etkilediği söylenebilir. Başka bir ifade ile mülteci öğrencilerle ilgili eğitim planlamasının ve koordinasyonun etkili yürütülememesi (Gencer, 2017; Sakız, 2016), eğitim sisteminin yapısından kaynaklı bazı sorunlar (Sarier, 2020), okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin Suriyeli mülteci öğrenci ve velileriyle yaşadıkları sorunların nedenleri arasında yer almaktadır. Araştırmada okul yöneticileri Suriyeli mülteci velilerle ilgili uyuma bağlı sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yaşanılan bu sorunun temelinde velilerin geçici koruma statüsünde bulunmaktan kaynaklanan geleceğe yönelik belirsizlik yaşamaları ve bu belirsizliğe bağlı aidiyet hissedememe gibi psiko-sosyal boyut yer almaktadır (Tunga, Engin ve Çağıltay, 2020).

Araştırmada ön yargılar okul yöneticilerinin mülteci velilerle yaşadıkları sorunların başka bir nedeni olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunu destekleyen benzer araştırma sonucu bulunmaktadır (Karadağ, vd.,2020). Suriyeli mültecilerin ön yargılarının temelinde mülteci psikolojisi yer aldığı söylenebilir. Ön yargılar okul yöneticilerinin yapacakları iş ve işlemleri aksatmanın yanında okul imajına da olumsuz yansıtılmaktadır.

Araştırmada mülteci velilerle yaşanan sorunlar öğrenciye farklı açılardan olumsuz yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucuna benzer bir şekilde Arslan ve Koşar (2020) araştırmasında velilerin duyarsız ve ilgisiz olmalarının mülteci çocukların dil öğrenmeye karşı isteklerini azalttığı şeklindeki sonucu desteklemektedir.

Okul yöneticileri Suriyeli velilerle yaşanan sorunların okulun imajını olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Okul imajının olumsuz etkilemesinin sonucu olarak Türk veliler çocuklarını Suriyeli öğrencilerin olduğu okula göndermemek istememekte (Hallaçlı ve Gül, 2021), aynı sınıfta eğitim görmelerini istememektedir (Sarier, 2020). Ayrıca Suriyeli öğrencilerin olduğu okulda öğretmenlerin eğitim programını uygulamakta zorluk yaşamaları (Er ve Bayındır, 2015), buna bağlı okulun akademik başarısının düşmesi okulların imajının olumsuz algılanmasına neden olabilmektedir. Hatta bazı okulların resmi isimlerinin dışında "Suriyelilerin Okulu" şeklinde oluşan toplumsal algı da bu durumun somut göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunların giderilmesi için Suriyeli mülteci velilere yönelik oryantasyon çalışmalarının yapılması önerisinde bulunmuştur. Bu öneriyi Koşar ve Arslan'nın (2020) araştırmasında da okul yöneticileri ileri sürmüşlerdir. Orhan ve Şenyücel-Gündoğan (2015) Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı konusu her şeyden önce bir sosyal uyum sorunu olduğu vurgulayarak Suriyeli mültecilere yönelik oryantasyon çalışmalarının yapılmasına dikkat çekmiştir. Okul yöneticileri Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunların çözümü için dil kurslarının açılmasını önermişlerdir. Bu öneriyi Hallaçlı ve Gül (2021) çalışmasında okul yöneticileri ve öğretmenlerde ifade etmiştir.

Okul yöneticileri Suriyeli öğrencilerin okullara dengeli bir şekilde yerleştirilmesi önerisinde bulunmuştur. Bu önerinin gerçekleşmesi Suriyeli ailelerin ekonomik ve barınma gibi yapısal sorunlarının çözülmesiyle mümkün olacağı söylenebilir. Çünkü Suriyeli mülteciler kiraların ucuz olduğu, iş yerlerine yakın, birkaç ailenin bir arada yaşayacağı şehirlerin kenar mahallerinde ikamet etmekte. Bu durumda belli mahallelerde Suriyeli mülteciler yoğunlaşmakta ve bu yoğunlaşmaya bağlı olarak o mahalledeki okullarda mülteci öğrenci sayısı artış göstermektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre okul yöneticileri Suriyeli mülteci velilerle birçok nedenden dolayı sorun yaşadığı, bu sorunların giderilmesine yönelik bir dizi öneriler getirdikleri belirlenmiştir. Sayıları milyonları aşan mülteci ve bunların birçoğunun okul çağında bulunan öğrencilerden oluştuğu ve Türk eğitim sisteminin yapısal sorunları göz önünde bulundurulduğunda, mülteci öğrenci ve velilerine yönelik yapılacak düzenlemeler için oldukça ciddi ekonomik bütçenin gerekli olduğu söylenebilir. Bu bütçe için uluslararası yardım kuruluşlarının ve Birleşmiş Milletlere üye devletlerin katkı sunması gerektiği ifade edilebilir. Ayrıca mültecilerin eğitimi meselesi sadece öğrenci eksenli

düşünülmemesi gerektiği veliye yönelik çalışma yapılmadığı takdirde Suriyeli öğrencilere yönelik gerçekleştirecek eğitim düzenlemelerinin başarılı olamayacağı söylenebilir. Mülteci öğrencilere yönelik yapılacak planlama ve çalışmalarda okul yöneticilerinin velilerle yaşadıkları iletişim sorunları ve sorunları gidermeye yönelik sundukları önerilerin de dikkate alınması gerektiği önerilebilir.

KAYNAKÇA

Agcadağ Çelik, İpek. (2019). Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar. *Journal Of International Social Research*. 12.(66) 662-680.

Akalın, A. (2016). *Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürler arası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 5, Sayı 20, 292-303.

Arabacı, İ. B., Başar, M., Akan, D. and Göksoy, S. (2014). An analysis about educational problems in camps in which Syrian refugees stay: Condition analysis. *International Journal of Social Sciences & Education* 4(3) 80-94.

Aydın, H. ve Kaya, Y. (2019). Education for syrian refugees: the new global issue facing teachers and principals in Turkey. *Educational Studies*, 55(1), 46-71. doi:10.1080/00131946.2018.1561454

Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.

Beltekin, N. (2016). Turkey's progress toward meeting refugee education needs: the example of syrian refugees. *Eurasian Journal of Educational Research*, 66, 175-190.

Cırıt-Karaağaç, F. & Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 530-568. DOI: 10.26466/opus.53073

Cin, G. (2018). *Suriyeli öğrencilere eğitim veren sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve psikolojik sağlamlılık düzeyi: Adana ili örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi, Adana.

Coşkun, İ., Ökten Eren, C., Dama, N., Barkçin, M., Zahed, S., Fouda, M., Toklucu, D. & Özsarp, H. (2017). *Engelleri aşmak Türkiye'de Suriyeli çocukları okullandırmak*. SETA

Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed. M. Bütün & S. B. Demir) Ankara: Siyasal Kitabevi

Demir Baran, S. (2021). Being the teacher of syrian refugee students: teachers' school experiences. *Education and Science*, 46 (206), 331-354.

Er, A. R. & Bayındır, N. (2015). Pedagogical approaches of elementary teachers for primary refugee children. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 175-185.

Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.

Ereş, F. (2015). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30.

Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-42. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mead/issue/30039/322019>

Ersoy, A. F. , Turan, N. (2019). Sığınmacı ve göçmen öğrencilerde sosyal dışlanma ve çeteleşme. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(2), 828-840.

Ferris, E., & Winthrop, R. (2010). Education and displacement: Assessing conditions for refugees and internally displaced persons affected by conflict. Background paper for the EFA Global Monitoring Report 2011. The hidden crisis: Armed conflict and education. https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2016/06/2011_02_idp_unesco_ferrise.pdf internet adresinden alınmıştır.

Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Journal of International Social Research*, 10(54), 838-851.

Gözübüyük Tamer, M. (2017). Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli çocukların Trabzon devlet okullarındaki durumu. *Göç Dergisi*, 4(1), 119-152.

Güngör, F. & Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkökullü öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ajesi/issue/38903/454575>

Hallaçlı, F. & Gül, İ. (2021). Problems and proposed solutions faced by Syrian students in the educational process in Turkey. *Journal of Human Sciences*, 18(2), 199-214.

Kap, D. (2014). "Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları". *Akademik Perspektif*, 30-35.

Karaağaç, F., C. ve Güvenç, H. (2019). resmi ilkökullere devam eden suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 530-568

Karadağ, E., Su, T. A., Dulay, S., & Ütük, İ. (2020). Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunda okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(31), 21-39

Kardeş, S. & Akman, B. (2019). Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim Online*, 17 (3), 0-0. DOI: 10.17051/ilkonline.2018.466333

Kiremit, R. F., Akpınar, Ü., ve Tüfekçi Akcan, A. (2018). Suriyeli öğrencilerin okula uyumları hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 1-10.

Koşar, S. ve Aslan, F. (2020). İlkokul ve ortaokula devam eden göçmen çocukların eğitim sorunlarına yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1799-1831.

Kultas, E.(2017). *Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu* (Van ili örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Levent, F. & Çayak, S. (2017). Türkiye'de Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *HAYEF Journal of Education*, 14 (1) , 21-46. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhayefd/issue/30378/328099>

Lindberg, E. (. & Demircan, A. N. (2013). Ortaöğretim okullarında öğrenci görüşlerine göre aile katılımı: bir ölçek uyarlaması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3 (1), 35-46 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ajesi/issue/1528/18745>

Mercan Uzun, E , Bütün, E . (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 72-83.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan), Nobel Akademik Yayıncılık.

Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1426-1449. DOI: 10.26466/opus.443945

Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014 (31). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/11406/136183>

Türk, H. (2016). Antakya'da dinlerarası hoşgörü ve Habibi Neccar Örneği. *Folklor/Edebiyat*, 22 (87), 155-172. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fe/issue/39340/463539>

Orhan, O. & Şenyücel-Gündoğan S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Rapor No: 195

Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö.(2016).Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *The Journal of Academic Social Sciences*, 37, 76-110.

Patton, M. Q.(2014). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir) Ankara: Siyasal Kitabevi.

Peterson, A.,Meehan, C., Ali, Z. & Durrant, I. (2017) What Are The Educational Needs And Experiences Of Asylum-Seeking And Refugee Children, Including Those Who Are Unaccompanied, With A Particular Focus On Inclusion? *A Literatüre Review*. Canterbury: Canterbury Christ Church University

Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri. *Göç Dergisi*, 2, 65-81.

Sarier, Y. (2020). Türkiye'de Mülteci öğrencilerin eğitimi üzerine bir meta-sentez çalışması: sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3 (1), 80-111. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eyyad/issue/56239/718723>

Sarıtaş, E., Şahin, Ü., & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.

Sevilay, B., Kanat Özlem, S., ve Demet, G. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7, 1210- 1238.

Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/6768/91073>

Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22 (86), 127-144.

Taş, H. Y. & Özcan, S. (2018). Suriyeli göçmen sorunlarının, sosyal politikalar bağlamında analizi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(17), 36-54 . DOI: 10.31199/hakisderg.409860

Taşkın, P.,& Erdemli, Ö. (2018). Education for Syrian refugees: Problems facedby teachers in Turkey. *EurasianJournal of EducationalResearch*, 18(75), 155-178.

Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: güçlükler ve öneriler. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Tosun, A., Yorulmaz, A., & Yıldız, K. (2018). Mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, eğitim ve din eğitiminden beklentileri: Eskişehir örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 107-133.

Tunga, Y., Engin, G. ve Çağıltay, K. (2020). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar üzerine bir alanyazın taraması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1)317- 333DOI: 10.17679/inuefd.535845.

Usta, M. E., Arıkan, İ., Şahin, Y., & Çetin, M. S. (2018). Suriyeli eğitimcilerin gözünden geçici eğitim merkezlerinde karşılaştıkları sorunların incelenmesi. *Mukaddime*, 9(1), 173-188.

Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.

Watkins, K. & Zyck, S. (2014). Living on hope, hoping for education: The failed response to the Syrian refugee crisis. In *Shaping policy for development*. Retrieved from <http://www.odi.org/publications/8829-syria-refugee-education-crisis-hope>

Yanık Özger, B. & Akansel, A. (2019). Okul Öncesi Sınıfındaki Suriyeli Çocuklar ve Aileleri Üzerine Bir Etnografik Durum Çalışması: Bu Sınıfta Biz De Varız! *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 942-966. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/enad/issue/48146/609546>

Yardımcı, Ş. (2018). *Çalışma hayatı uluslararası düzensiz göçle karşılaştığında: şanlıurfa ilindeki suriyeli göçmenlerin durumu* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Literature and History Of Turkish Or Turkic*, 9(2), 1685-1705.

Olçay, Z. (2012). Mülteci-göçmen belirsizliğinde iklim mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 25, (99), 229-240.